АГРАРЛЫҚ НАРЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

ПРОБЛЕМЫ АГРОРЫНКА

МЕТОДОЛОГИЯ · АНАЛИЗ · ПРОГНОЗЫ · РЕКОМЕНДАЦИИ

№3 июль-сентябрь

2012

Аграрлық нарық проблемалары

Т Е О Р Е Т И ҚАЛЫҚ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ Ж У Р НАЛ

1994 ж. қазан айында негізделген

Құрылтайшы - Қазақ АӨК-нің экономикасы және ауылдық аумақтарды дамыту ҒЗИ

Бас редактор
Ғ.Ә. ҚАЛИЕВ

Бас редактордың орынбасары
А.Б. МОЛДАШЕВ

Редакциялық-баспалау кеңесі
Ғ.Ү. ӘКІМБЕКОВА, Ш.Ү. ӘКІМБЕКОВА, В.В. ГРИГОРУК, Д.С. ЖАЙЫЛОВ (Қырғызстан), С.Т. ЖҰМАШЕВА, З.М. ИЛЬИНА (Беларусь), Г.А. НИКИТИНА, П.М. ПЕРШУКЕВИЧ (Россия), А.И. САБИРОВА, П.Т. САБЛУК (Украина), А.С. САЙГАНОВ (Беларусь), С.В. САЛАХОВ (Азербайджан), М.И. СИГАРЕВ, Ж.С. СҮНДЕТОВ, И.Г. УШАЧЕВ (Россия)

Мазмұны

Аграрлық саясат: іс жүзіне асыру механизмі

Ғ.Ә. Қалиев
Қазақстан АӨК-ін дамытудың өзекті проблемалары 5
А.Б. Молдашев
Қазақстан АӨК-ін тиімді дамытуды арттырудың негізгі бағыттары........ 15
Т.Н. Беков
Агробизнес саласындағы тиімді өзара іс-қимыл – Қырғыз Республикасы азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету факторы 20
З.Р. Карбетова, Ш.Р. Карбетова
Қазақстан азық-түлік қауіпсіздігін Кедендік одақ және ДСҰ-ы жағдайында қамтамасыз ету проблемалары ....…….......................... 25
Ю.А. Хан
Қазақстанның оңтүстігінде ауыл кәсіпкерлігін дамыту………................ 32
Г.М. Рахимжанова
Еуропа одағы елдерінің аграрлық секторындағы өзара шарт жасасу жүйесі 38
Е.В. Тарасова
АТЭО экономикасында және ЕуроАзЭО мемлекеттерінде ауылшаруашылық биотехнологиялардың жағдайы және пайдалану болашағы 41

Шаруашылық жүргізудің экономикалық механизмі

О.В. Кирсанова
Кедендік одақ елдеріндегі агросақтандыру 47

Кооперацияны, интеграцияны, өндіріс құралдары рыногын дамыту

Е.И. Сидорова
Ресурстық әлеуетті кооперативтік қатынастар негізінде пайдаланудың тиімділігі ……………………... 50

Табиғат пайдалану экономикасы

Н.И. Кресникова
Ресей Федерациясында ауылшаруашылық жерлерін пайдаланудың көп атқарымдылығы.. 53
А.И. Сабирова, Л.А. Глушань
Ауылшаруашылық дақылдарын әртүрлі суару тәсілдерімен өсіру тиімділігін бағалауға әдістемелік тәсілдемелер 63

АЛМАТЫ   шілде – қыркүйек / 2012

Редакция:
И.С. ТАИПОВА,
А.А. КОЗЛОВА,
Ж.Ш. ШАРАҚЫМБАЕВ

Теру: ***Л.Д. ФЕДЧЕНКО***
Компьютерлік верстка:
Ж.С. ДОСУМОВА

ҚР Баспа және жалпы ақпараттандыру Министрлігінде тіркелген

Халықаралық тіркеу номері ISSN 1817 – 728X

Жазылу индексі 74607

Жарнамаға жауапкершілікті жарнама берушілер көтереді

Қайта баспалау кезінде ***«Агрорынок мәселелеріне»*** *бағыттама беру міндетті түрде*

Редакция пікірі мақала авторларының пікірлерімен әр кезде сәйкес келе бермейді

Б.А. Жакеев
Қазақстан Республикасы өңірлеріндегі ауылшаруашылық бағытындағы жерлер рыногын дамыту.. **68**

Ауылдың әлеуметтік проблемалары

К.К. Абуов, Ш.Ү. Әкімбекова
Ауылдық жерлерде өзбетінше жұмыспен қамту жағдайын бағалау...... **72**
А.А. Нұрғалиева, Г.С. Дюсембекова
Қазақстан Республикасында ауыл инфрақұрылымын дамыту **77**
L.I. Kuzmich
Sugar market of the European union: regulation contradictions…............. **82**

Юбилярды құттықтау **85**

Проблемы агрорынка

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И НАУЧНО–ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

Основан в октябре 1994 г.

Учредитель - Казахский НИИ экономики АПК и развития сельских территорий

Главный редактор
Г.А. КАЛИЕВ

Заместитель главного редактора
А.Б. МОЛДАШЕВ

Редакционно-издательский совет:
Г.У. АКИМБЕКОВА, Ш.У. АКИМБЕКОВА, В.В. ГРИГОРУК, Д.С. ДЖАИЛОВ (Кыргызстан), С.Т. ЖУМАШЕВА, З.М. ИЛЬИНА (Беларусь), Г.А. НИКИТИНА, П.М. ПЕРШУКЕВИЧ (Россия), А.И. САБИРОВА, П.Т. САБЛУК (Украина), А.С. САЙГАНОВ (Беларусь), С.В. САЛАХОВ (Азербайджан), М.И. СИГАРЕВ, Ж.С. СУНДЕТОВ, И.Г. УШАЧЕВ (Россия)

Содержание

Аграрная политика: механизм реализации

Калиев Г.А.
Актуальные проблемы развития АПК Казахстана ………………………. 5
Молдашев А.Б.
Основные направления повышения эффективности развития АПК Казахстана 15
Беков Т.Н.
Эффективное взаимодействие в сфере агробизнеса как фактор обеспечения продовольственной безопасности Кыргызской Республики ………………………………………………………………… 20
Карбетова З.Р. Карбетова Ш.Р.
Проблемы обеспечения продовольственной безопасности Казахстана в условиях Таможенного союза и ВТО …………………… 25
Хан Ю.А.
Развитие сельского предпринимательства на юге Казахстана 32
Рахимжанова Г.М.
Система контрактации в аграрном секторе стран Европейского союза 38
Тарасова Е.В.
Состояние и перспективы использования сельскохозяйственных биотехнологий в АПК экономик АТЭС и государств ЕврАзЭС………… 41

Экономический механизм хозяйствования

Кирсанова О.В.
Агрострахование стран-участниц Таможенного союза......................... 47

Развитие кооперации, интеграции, рынок средств производства

Сидорова Е.И.
Эффективность использования ресурсного потенциала на основе кооперативных отношений ……………………....................................... 50

Экономика природопользования

Кресникова Н.И.
Многофункциональность сельскохозяйственного землепользования в Российской Федерации ……………………………………………………… 53
Сабирова А.И., Глушань Л.А.
Методические подходы к оценке эффективности возделывания сельхозкультур при различных способах полива ……………………….. 63

АЛМАТЫ июль - сентябрь / 2012

Редакция:
И.С. ТАИПОВА,
А.А. КОЗЛОВА,
Ж.Ш.ШАРАХИМБАЕВ

Набор: ***Л.Д. ФЕДЧЕНКО***
Компьютерная верстка:
Ж.С. ДОСУМОВА

Зарегистрировано Министерством печати и массовой информации РК

Международный регистрационный номер ISSN 1817 – 728X

Подписной индекс 74607

Ответственность за рекламу несут рекламодатели

При перепечатке материалов ссылка на ***«Проблемы агрорынка»*** *обязательна*

Мнение редакции не всегда совпадает с мнением авторов статей

Жакеев Б.А.
Развитие рынка земли сельскохозяйственного назначения в регионах Республики Казахстан ………………………………………………………… **68**

Социальные проблемы села

Абуов К.К., Акимбекова Ш.У.
Оценка состояния самозанятости в сельской местности ……………...... **72**
Нұрғалиева А.А., Дюсембекова Г.С.
Қазақстан Республикасында ауыл инфрақұрылымын дамыту **77**
Kuzmich L.I.
Sugar market of the European union: regulation contradictions…............ **82**

Поздравление юбиляра **85**

нятости, обучению предпринимательским навыкам и созданию малого бизнеса. Формирование слоя собственников и предпринимателей, рост конкурентоспособности частного сектора в производстве товаров и услуг улучшат сложившуюся ситуацию на рынке труда.

Современная рыночная экономика выводит самозанятость на новый уровень товарного производства, использования наемной рабочей силы, где экономической идеологией рынка является переход каждого трудоспособного к самообеспечению. Кроме того, создаются новые стимулы к труду: условия для организации собственного дела или развития малого предпринимательства в сельской местности. При этом нельзя не отметить, что увеличение социальной активности самозанятых в частном секторе, ответственности каждого трудоспособного за самообеспечение является гарантом благополучия сельских жителей.

Самозанятость на селе становится одним из центральных элементов решения вопросов занятости сельского населения и социально-экономических проблем в целом.

Литература:

1. Основные индикаторы рынка труда в Республике Казахстан за 2007-2011 годы. Статистический сборник Агентства РК по статистике.

2. Основные показатели по труду в Республике Казахстан за 2007-2011 годы. Статистический сборник Агентства РК по статистике.

3. Экономически активное население Казахстана за 2011 год. Статистический сборник Агентства РК по статистике.

УДК 338.43:338.242.2

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АУЫЛ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫН ДАМЫТУ

А.А. НҰРҒАЛИЕВА,
экономика ғылымдарының кандидаты, доцент
Г.С. ДЮСЕМБЕКОВА,
аға оқытушы
С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

Павлодар облысындағы әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымдарды дамыту үрдістері көрсетілген. Ауылдық білім беру жүйесін, туризм мен спорт жүйелерін жетілдіру бойынша ұсыныстар берілген.

Показаны тенденции развития социальной и инженерной инфраструктуры, обеспечения рабочими местами в сельских округах Павлодарской области Республики Казахстан. Даны предложения по совершенствованию системы сельского образования, туризма и спорта

Shown the tendencies of development of a social and engineering infrastructure, maintenance by workstations in agricultural districts of the Pavlodar area Republic of Kazakhstan. Rotined the proposals on perfecting a system of agricultural formation, tourism and sports are given

Сельское хозяйство, сельские территории, социальная и инженерная инфраструктура, государственная поддержка, регионы

Ауыл шаруашылығы, ауылдық аумақтар, әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымдар, мемлекеттік қолдау, өңірлер

Өңірлердің әлеуметтік дамуын реттеуді әртараптандыру мен тереңдету үшін әлеуметтік инфрақұрылымның шаруашылық механизмін – әлеуметтік дамуға жұмсалатын ресурстарды қалыптастыру, бөлу және пайдалану жөнінде салалық, өңірлік және мемлекеттік мақсатты бағдарламалардың арасындағы экономикалық байланыстар жүйесін қалыптастыру қажет. Аталмыш механизм республиканың өңірлерінде халықтың өмір сүру деңгейінің оңтайлы арақатынасын қамтамасыз етіп, өңірлік әлеуметтік саясатты ғылыми негізде реттеу үшін осы аумақтағы халықтың, жұмыс күшінің қалыпты өсіп-өнуі үшін қажетті жағдай жасайды.

Нарықтық қатынастар қалыптасып дами бастаған кезеңде мамандану және шаруашылықтың кешенді дамуы сияқты экономикалық ұғымдар өзгерді. Мамандану мен шаруашылықтың кешенді дамуы әрбір өңірдің біртұтас шаруашылық кешенінің жұмысын жақсартуға қосатын үлесін арттырып қана қоймай, сонымен бірге әрбір өңірдегі халықтың мүдделерін толық қанағаттандыруды қамтамасыз етеді.

Қазақстанда экономикалық және әлеуметтік дамудың жаңа кезеңінде – бүкіл шаруашылық механизмі экономикалық негізде жетілдірілген кезеңде өндіріс тиімділігін одан әрі арттыруға бағытталған бірқатар заңдар қабылданды.

Қазіргі нарықтық экономикада инфрақұрылым дар, әсіресе ауылдық аумақтарда мемлекеттік реттеудің маңызды басымдықтарының бірі. Инфрақұрылымды құру мемлекетке қойылатын талаптардың арасында жиі қайталанып отырады. Мемлекеттің инфрақұрылымды құруға кең түрде қатысу талабы – қызметтің бұл саласына жеке капиталдың жеткіліксіз түрде тартылуынанң туындап отыр.

Өңірлер, салалар мен ауыл шаруашылығы салаларының экономикасының дамуы әлеуметтік бағытта дамуы үшін бағдарламалық әзірлемелерге әлеуметтік инфрақұрылымды дамытумен байланысты қосымша құрамдастар енгізілді.

«Агроөнеркәсіп кешендері мен селолық аумақтардың дамуын мемлекеттік реттеу туралы» 2005 жылғы Заңда Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіп кешені мен селолық аумақтардың дамуын мемлекеттік реттеуді жүзеге асырудың құқықтық, ұйымдастыру, экономикалық және әлеуметтік негіздері анықталған.

Селолық аумақтардың әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымы – денсаулық сақтау, білім беру, мәдениет, спорт, телекоммуникация, байланыс, жол, пошта-жинақ ақша жүйесін, газбен, электрмен, жылумен, сумен жабдықтау, су бөлу, өндіріс пен тұтыну қалдықтарын жинау мен өңдеу объектілері кіретін тыныс-тіршілік объектілерінің жүйесі.

Агроөнеркәсіп кешені мен селолық аумақтардың дамуын мемлекет агроөнеркәсіп кешені мен селолық аумақтар саласын несиелеуді дамыту, оларды техникалық жарақтандыру, ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз ету, ғылыми-нормативтік-әдістемелік қамтамасыз ету және кадр даярлау, селолық аумақтардың әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымдарын дамытуға инвестиция салу, селоларды оңтайлы орналастыру, малдәрігерлік–санитарлық және фитосанитарлық қауіпсіздікті қамтамасыз ету арқылы реттейді.

«Агроөнеркәсіп кешені мен селолық аумқтардың дамуын мемлекеттік реттеу туралы» Заңның 19-бабына сәйкес селолық аумақтарды мемлекеттік реттеу селолық аумақтардың әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылымын дамытуға және село халқын қолайлы өмір сүру деңгейімен қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстан Республикасының экологиялық ахуалы қолайсыз және экономикалық әлеуеті төмен селолық елді мекендерде тұратын азаматтары Қазақстан Республикасының заңнама актілеріне сәйкес қоныс аударғанда мемлекеттік қолдау алуға құқылы.

Агроөнеркәсіп кешені мен селолық аумақтарды нормативтік-әдістемелік қамтамасыз ету үшін уәкілетті мемлекеттік орган стандарттар, нормативтер мен нұсқаулықтар, әдістемелік пен ұсынымдар шығарады.

Аграрлық реформа жағдайында ішкі көші-қон түрі ретінде село халқының көпшілігі қалаларға көшуде. Бір жағынан, көші-қон үдерісінің ықпалынан еңбек жасындағы халықтың саны өзгереді, селода жастар күннен-күнге азайып келеді, ал екінші жағынан жас ер-азаматтардың қоныс аударуы оңай болуына байланысты қоныс аударушылардың арасында ер адамдар көп. Кәсіби біліктілігі жоғары, сондай-ақ кәсіби мамандар мен тәжірибелі қызметкерлер де көптеп кетуде. Білім беру цензінің барлық түрі бойынша селоға қоныс аударғандардан селодан көшіп кеткендер саны көп. Қоғамның зияткерлік әлеуетінің төмендеуі техникалық және технологиялық регреске әкеп соқтырып, елімізден дағдарыстан шығу мүмкіндігін төмендетеді. 2000-2009 жылдар 15 жастан асқан қоныс аударушылардың (келгендер мен кеткендер) 14 және 15%,-ының техникалық, ал 3,8 және 4,3%-ның экономикалық білімі бар екен.

Экономикалық көзқарас тұрғысынан алып қарағанда өңір мен жергілікті өзін-өзі басқарумен қатынас жасаған жағдайда, олардың арасында балама айырбас жасалады, қоршаған орта сақталып, осы аумақтық бірліктегі халықтың мүдделері қамтамасыз етіледі [1].

Өңірлік саясат дегеніміз мемлекеттің өңірлерге қатысты мүдделері мен қазіргі кезеңдегі өңірлік үдерістердің тегі ескерілген әдістермен және тәсілдермен осы өңірлердің ішкі мүдделерін іске асыратын жүйе.

Кез-келген жүйе сияқты өңірлік шаруашылық та өзін-өзі сондай немесе басқа дәрежеде ұйымдастырып, өзін реттеп, үйлестіре алады. Бұл жерде реттеу механизмінің жоқтығы емес, өңірлік жүйелердің шектеулі, әрі аралық екенін айтып өту қажет.

Сонымен бірге мемлекеттің өңірлік саясаты экономикалық дамуды теңестірудің ескі идеологиясы сияқты бір-бірінен айырмашылығы көп аумақтардың кемшіліктеріне жол бермеу және оларды тегістеу саясаты емес екенін түсіну қажет. Табиғи және ресурстық-өндірістік әлеует жағынан өңірлердің жағдайы тең емес. Сондықтан мемлекеттің саясаты барлық өңірлердің экономикалық әлеуетін толық іске асырып, оны қарқынды дамытуға бағытталуы тиіс [1].

Павлодар облысы аудандарында ауылшаруашылық кешенін жұмыс орындарымен қамту (2010-2015 жж.) 1-кестеде көрсетілген.

Жалпы алғанда, әлеуметтік инфрақұрылым еңбекті кеңістікте кешенді түрде ұйымдастыруға болатын мүмкіндігімен байланысты сала ретінде еңбек құқығын іске асыру мүмкіндігін кеңейтеді және елді мекендерде қалыпты демографиялық ахуалдың қалыптасуына ықпал етеді. Халықтың тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, денсаулық сақтау, сауда, көлік, мектепке дейінгі және мектепте білім беру орындарына, мәдениет мекемелерінің объектілері мен қызметтерінің қажетін қанағаттандыру дәрежесіне, көші-қон үдерісінің және ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының кадр құрамының тұрақтануына әсер етеді. Жоғарыда атап өтілген басымды іс-шаралар жүзеге асырылатын объектілердің тізбесі село халқының қамтамасыз етілу деңгейін өңірлер арасында теңестіру негізінде анықталды.

1-кесте. Павлодар облысы аудандарын 2010-2015 жж. аралығында жұмыс орындарымен қамту, мың адам

Аудандар көрсеткіштері	Нақты			Болжам	
	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2015 жыл
Екібастұз	49	58	30	20	32
Ақсу	122	132	55	39	30
Ақтоғай	184	55	42	46	36
Баянауыл	55	76	46	34	47
Железин	45	41	41	53	42
Ертіс	123	145	110	112	111
Қашыр	260	220	180	180	174
Лебяжі	214	153	114	134	138
Май	202	187	49	37	32
Павлодар	51	12	15	42	61
Успен	393	349	266	260	240
Шарбақты	181	179	100	100	134
Барлығы	1970	1780	1143	1157	1161

Селолық елді мекендерді «Хабар», «Қазақстан» теледидары және «Қазақ радиосының» хабарларымен 100% қамтып, қосымша телеарналар қосу жөніндегі іс-шаралар іске асырылуда. Телерадио хабарлары арқылы мемлекеттік ақпараттық саясат жүргізуге республикалық бюджеттен 542,1 млн. теңге бөлінді.

Селоның инфрақұрылымын дамытумен қоса село халқын оңтайлы орналастыру моделін әзірлеу жөніндегі даярлық жұмысы жүргізілуде. Осы мақсатта село халқын әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылыммен қамтамасыз етудің 30 нормативі әзірленді. Село халқының өмір сүру сапасының ұлттық нормативін әзірлеу басталды, оның ішкі көші-қон ағынының тұрақты мониторингі ұйымдастырылды.

Көші-қон ағынын қалыптастыруда әлеуметтік-экономикалық ахуал маңызды факторға айналып отыр. Республиканың экономикасы дамыған өңірлерінде қоныс аударушылардың көп шоғырланғаны байқалады.

Әлеуметтік қажетке арналған шығыстың онсыз да төмен үлесі қысқарған жағдайда материалдық және қаржы ресурстарын бұдан да тиімді пайдалану жолдарын іздеу қажет болып отыр. Осы мақсатта нарықтық қатынастар жағдайында әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуды басқаратын механизмді қалыптастыруға бағытталатын әлеуметтік реформаларды жүргізу көзделіп отыр. Селолық аудандардың әлеуметтік инфрақұрылымын басқару жүйесіне экономикалық, әлеуметтік, экологиялық және әлеуметтік-мәдени сала үшін басқа да маңызды факторларды барынша үйлестіру қажет.

Басқа да ауылшаруашылық құрылымдары сияқты шаруа қожалықтары да мемлекеттің жан-жақты көмегінсіз ойдағыдай қызмет істей алмайды. Осы шаруа қожалықтарына да мемлекет қаржыландыратын жерлерді суландыру, қазіргі заманғы селолық инфрақұрылымын (жолдар, радио, телефон, газ және т.б.) құру бағдарламалары да таратылуы тиіс.

Нарыққа көшу мемлекетті экономикалық ортадан ысырып, оның рөлін төмендету емес, тек оның экономикалық қызметінің, шаруашылық жүргізуші субъектілерінің іс-қимылын реттеу механизмінің сапасын өзгертуді ғана білдіреді [2].

Мемлекет шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызметін оралымды экономикалық ынталандыру мен тұтқалар арқылы реттейді. Мемлекеттік реттеуге ауыл шаруашылығы өнімінің бағасын реттеу (фермерлерді агробизнестің ірі корпорацияларының қысымынан қорғау үшін), шаруа қожалықтарын тікелей субсидиялау, жеңілдетілген несие және салық салу мен т.б. шаралар кіреді. Мемлекеттік реттеудің мақсаты адал бәсекелестікті көтермелеу, сондай-ақ нарықтық қатынастарды қоғамдағы әлеуметтік тепе-теңдікті қамтамасыз ету негізінде үйлестіру болып табылады.

Елімізде шаруа қожалықтарының көбі әлі де қалыптасу кезеңін бастан кешіруде, сол себептен олар мемлекет тарапынан қомақты экономикалық қолдауды қажет етеді. Адамдар меншікті істі тек нағыз бастамашыл жадар ғана көмексіз жүргізе алатын тәуекелге бас тігу екенін түсінеді. Осы тәуекелді азайту үшін үкіметтік жәрдемнің арнайы механизмі қажет, соңғы ғана кезде Қазақстан Республикасында қабылданған нормативтік актілерде осы нормативтік актілер ішінара қарастырылған.

Сондай-ақ шаруаға өзінің меншікті бизнесін қолайлы бағамен жүргізу үшін қажеттінің барлығын табу мүмкіндігін беретін нарықтардың жәй-күйі туралы ақпарат тарату механизмін құрудың маңызы артып отыр. Келешекте осы тәсілдеме аграрлық сектордың субсидияға қажеттілігін азайтуға мүмкіндік береді, ал мұның өзі мемлекеттің қаржылық ахуалына жағымды әсер етері анық.

ҚР Ауыл шаруашылығы министрлігінің мүдделі орталық атқарушы органдарымен «Селолық аумақтардың дамуының мониторингі туралы» бірлескен бұйрығына сәйкес ауылдың аумақтардың даму барысына жыл сайын мониторинг жүргізіледі.

2011 жылы селолық аумақтарды дамытуға, атап айтқанда, ауыз сумен жабдықтау үшін жергілікті бюджеттен 1 198,9 млн теңге, ал 2012 жылы - 1 158,3 млн теңге бөлінді.

Жоғарыда атап өтілген басымды іс-шаралар жүзеге асырылатын объектілердің тізбесі село халқының қамтамасыз етілу деңгейін өңірлер арасында теңестіру негізінде анықталды.

Аграрлық саланың ғылыми ұйымдары 042 «Агроөнеркәсіп кешені саласындағы қолданбалы ғылыми зерттеулер» атты төрт құрамдастан тұратын ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүзеге асырады. Олардың біреуі бойынша ауыл шаруашылығы мен инновация енгізу саласындағы ғылыми зерттеулерді қаржыландырудың инновациялық механизмі енгізіледі, сондай-ақ ауыл шаруашылығы білімін тарататын үйлесімді жүйесі құрылады. Қолданбалы зерттеулерді дамытуға және білімді тарату жүйесіне жалпы сомасы 10 млрд. теңгеден асатын 700 грант бөлінеді.

Осы Жобаны ауылшаруашылық кәсіпорындары, фермерлік шаруашылықтар, үй шаруашылықтары, село кәсіпкерлері мен өңдеушуі компаниялар, ғылыми мекемелер мен жалпы барлық тұтынушылар тиімді пайдаланатын болады. Өз кезегінде ғылыми әзірлемелерді пайдаланып, жаңа технологияларды енгізу үшін, біріншіден, шаруалар сол әзірлемелерді білуі, екіншіден, оларды пайдалана білуі, яғни өзінің ақпаратпен таныс болуы мен білімін арттыруға тиіс.

Селода ақпараттық-консультативтік қызметтер нарығын 2004 жылы құрылған «Қазагромаркетинг»АҚ дамытады. Аталған акционерлік қоғамның алдына аграрлық нарыққа қатысушыларды талдамалы және марктеингтік ақпаратпен жедел қамтамасыз ету міндеті қойылды. Осы міндетті шешу үшін АҚ облыстарда өкілдіктер, аудандарда - селолық ақпараттық-консультациялық орталықтар желісін құруға кірісті. Бүгінгі таңда 14 облыстық өкілдік пен 161 ақпараттық-консультациялық орталық ашылып жұмыс істейді. Қазақстан көлемінде біршама аз халықтың орналасқан селолық инфрақұрылымында жол желісі ерекше рөл атқарады.

Жолдар желісінің дамымау салдарынан селолық өнім өндірушінің көлік шығыны көбейеді, өнімді ұзақ уақыт бойы тасымалдау салдарынан оның сапасы нашарлайды. Сонымен бірге бірқатар шаруашылықтар қыста қардың қалың басуы, көктемгі лайсаң сияқты ауа-райы жағдайына байланысты өнім өткізу орындары мен сату нарықтарына, медициналық және мәдениет мекемелеріне жете алмайды. Мемлекеттік қаражат тапшылығы сезілетін Ресейде мемлекет пен қаржыны бөліп төлейтін шаруалар үлестік қатынасып, қаржыландыратын арнайы мамандандырылған жол ұйымдарын құрып мәселенің шешімін тапты [2].

Көрсетілетін әлеуметтік қызметтердің көлемі мен сапасы да, сонымен бірге олардың құны мен халықтың кірісне байланысты сол қызметтердің қол жеткізілімдігі денсаулық сақтаудың, білім берудің және әлеуметтік саланың басқа да салаларының даму дәрежесі мен осы орайда қолданылатын қаржы механизмінің даму дәрежесіне де байланысты болады. Сол немесе басқа елдегі әлеуметтік ортаның дамуы, ең алдымен, мемлекеттің білім мен денсаулық сақтауға жұмсайтын шығын көлемімен анықталады. Қазақстанда осы шығын ЖІӨ-дің 5-6%-ын құраса, көптеген дамыған елдерде осы көрсеткіш 10%-дан асады екен. Сонымен бірге 2015 жылға дейін селода білім беру қызметінің сапасын арттыру үшін:

- жоғары және орта кәсіби оқу орындарын бітіріп, селолық жерлерге жұмыс істеуге келген жас мамандарды ҚР заңнамасына сәйкес тұрғын үймен қамтамасыз ету;
- оқушыларды шалғай жерлерден мектепке арнайы автокөлікпен әкелу;
- еліміздің жоғары оқу орындарында аграрлық сектор үшін мамандарды мемлекеттік білім беру гранттары мен мемлекеттік білім беру кредиттері бойынша даярлау (село мектептері үшін педагогикалық кадрларды);
- жаңа білім беру объектілерін салу қолға алынады.

Селолық аумақтарды дамыту ауқымында бөлінген қаражаттың есебінен 3,4 млрд теңге сомасына 32 білім беру объектісі салынып, пайдалануға берілді. Село мектептерінің оқушылар тұратын жерден алыстығына байланысты 37 оқушы мектепке тасымалданады. Оқушы аз мектептің бір оқушысына жұмсалатын шығын өңірге байланысты 30-100%-ға көбейді. Мемлекеттік орта білім беру жүйесін ақпараттандыру бағдарламасына сәйкес, жалпы білім беретін мектептерді компьютерлендіру аяқталды.

Туристік саланы экономиканың кірісті саласына айналдыру қолға алынады.

Селода дене тәрбиесінің, спорт пен туризмнің жай-күйін жақсарту үшін:

- спорт құрылыстарын қайта жаңғыртып, жаңарту;
- дене тәрбиесі мен және спортпен айналысуға арналған спорт алаңдарын ұйымдастыру;
- спорт мекемелерін қажетті спорт құрал-саймандарымен және жабдықтармен қамтамасыз етіп, жаңа спорт инфрақұрылымын құру сияқты іс-шаралар қолға алынады.

Осыған орай ауылдық аумақтардың аграрлық саласын инновациялық жолмен дамытудың негізгі бағыттарының бірі облыстық бюджеттен қаржыландыру кешені болып табылады. Ауыл шаруашылығы өнімдерін өндірушілер, мал шаруашылығын дамытуға қолдау көрсетуге, сонымен қатар ауыл шаруашылық жылдың маркетингтік жүйесін ақпаратты дамыту, ауылдық аумақтардағы шаруа қожалықтарының жағдайын жақсартуға жәрдем жасауы керек.

Нарықтық қатынастардың нығаюына қарай аудандарда өңірлік және өңір аралық маңыздағы нарықтық инфрақұрылым ойдығыдай қалыптастыралытын болады, осының арқасында экономиканың аграрлық секторында жұмыспен қамтылғандар саны едәуір артады, демек халықтың өмір сүру деңгейі көтерліп, әлеуметтік сала мен инфрақұрылым дамиды деп болжалданып отыр.

Әдебиеттер тізімі

1. Закон «О государственном регулировании развития агропромышленного комплекса и сельских территорий» // Казахстанская правда – 2005 -12 июля - С.7-8

2. Ауылдық аудандарда әлеуметтік инфрақұрылымды дамытудың экономикалық механизмі // монография Павлодар «Кереку» баспасы 2011ж.

Подписано в печать 28.09.2012 г.
Формат 60х84/8
Бумага офсетная №1
Заказ № 263
Цена договорная

ПРОБЛЕМЫ АГРОРЫНКА

Адрес редакции:
050057, г. Алматы,
ул. Сатпаева 30 «б»
Тел.: 245-35-87; 245-36-20
Fax: 245-36-07
E-mail: nii_apk@nursat.kz
kazniiapk@mail.ru
www.agroeconom.kz

Объем 10,6 усл. п.л.,
9,4 уч. изд. л.
Тираж 300 экз.